

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

HEINI RANTALA

Aggressiivisen muistisairaan kohtaaminen ja lääkkeetön hoito

Opas hoitotyöntekijöille

HOITOTYÖN TUTKINTO-OHJELMA
2023

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
KOHTAAMINEN	3
Muistisairaahan aggressiivisen käytöksen välttäminen kohtaamistilanteessa.....	4
Aggressiivisen muistisairaahan kohtaaminen.....	4
AGGRESSIIVISEN MUISTISAIRAAN LÄÄKKEETÖN HOITO	5
Lääkkeetön hoito	5
Lääkkeettömiä hoitokeinoja	5
LÄHTEET	7

JOHDANTO

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän tutkimuksen mukaan hoitotyössä ja erityisesti vanhustyössä väkivaltaa kohdataan enemmän, kuin useimmissa muissa ammateissa. Vuoden aikana jopa 80 prosenttia työntekijöistä on kokenut laitoshoidossa väkivaltaa. Kymmenen vuoden aikana väkivaltakokemukset ovat lisääntyneet. Suomessa vanhustyössä koettu väkivalta on yleisempää kuin muissa Pohjoismaissa. Hoitajien kokemaan henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan liittyvät ikäihmisen fyysinen kunto, käytösoireet sekä kognition häiriöt, esimerkiksi dementia. Väkivaltakokemukset ovat yhdistettävissä hoitajien korkeampaan stressitasoon, uniongelmiin lisääntymiseen ja epäilyä jaksaa eläkkeelle asti työelämässä. (Josefsson ym., 2018, s. 1, 3 ja 9.)

Koska väkivaltakokemusten määrä vanhustyössä on korkea, olisi turvallisuuden kannalta tärkeää, että hoitajat osaisivat toimia aggressiivisiin tilanteisiin sopivalla tavalla. Ikäihmistä kohdatessa, tulisi ottaa huomioon yksilöllisesti potilaan fyysinen kunto, käytösoireet ja kognitiiviset häiriöt. Tällöin jo kohtauksilanteissa voidaan yrittää välttää tilanteen muuttumista aggressiiviseksi. Väkivaltatilanteiden väheneminen auttaisi hoitajia jaksamaan ja vähentämään työn kuormittavuutta. (Josefsson ym., 2018, s. 1, 3 ja 9.)

Muistisairauden edetessä aggressiivinen käyttäytyminen lisääntyy. Aggressiiviselle käytökselle altistavat masennus, harhaluulot, miessukupuoli ja muistisairauden varhainen alkamisikä. Harhaluuloisen muistisairaahan aggressiivinen käytös on vakavaa sekä vakavimmillaan hengenvaarallista. (Muistisairaudet: Käypähoito -suositus, 2021.)

KOHTAAMINEN

Hoitotyössä hyvä kohtaaminen sisältää vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen avulla rakennetaan luottamusta hoitajan ja potilaan välille. Luottamus

mahdollistaa hyvän hoidon. Jokainen potilas on yksilö ja hoito etenee hänelle parhaalla tavalla. Jos potilasta hoitaa useampi kuin yksi henkilö, tulisi potilas muistaa ottaa mukaan keskusteluun. Kiireessä ei ole hyvää kohtaamista. Potilaan kohtaamisessa kysytään avoimia kysymyksiä. Avoimiin kysymyksiin ei voi vastata vain ”kyllä” tai ”ei”. Ilmeistä ja eleistä voi päätellä potilaan tunteita ja ajatuksia. Kohtaamisessa ne tulisi ottaa huomioon ja niihin tulisi osata reagoida. Kohtaaminen voi joskus olla haastavaa tai se voi epäonnistua. Tällaisesta tilanteesta voi kuitenkin oppia. Uhkaavassa tilanteessa hoitajan on parasta poistua vaaratilanteesta. (Hankonen, 2021.)

MUISTISAIRAAN AGGRESSIIVISEN KÄYTÖKSEN VÄLTÄMINEN KOHTAAMIS- TILANTEESSA

- Keskitä muistisairaan ajatukset positiivisiin asioihin, esimerkiksi keskustele, laula, kuuntele musiikkia
- Muista oma positiivisuus
- Hymyile, kehu ja kannusta
- Huolehdi muistisairaan riittävästä tekemisestä, esimerkiksi liikunta, aktiviteetit, rutiinit
- Selkeä ja rauhallinen kommunikointi
- Anna sanallista tukea
- Säilytä rutiinit
- Huomioi muistisairaan kipuisuus
- Kohtaa muistisairas henkilökohtaisesti
- Ole hellävarainen
- Ota muistisairaan tunteet huomioon
- Huolehdi muistisairaan lämpöisyydestä

AGGRESSIIVISEN MUISTISAIRAAN KOHTAAMINEN

- Puhu rauhallisesti
- Toimi kiireettömästi
- Ole maltillinen
- Anna muistisairaalle selkeitä ja lyhyitä ohjeita
- Vältä ei-alkuisia lauseita
- Tilanne huomioiden voi parempi olla puhumatta ja käyttää vain eleitä
- Kuuntele, mitä muistisairas sanoo

- Selitä ja kerro asioista riittävästi
- Muistisairasta voi koskettaa lempeästi tai silittää
- Jos potilas on liian aggressiivinen, poistu paikalta

AGGRESSIIVISEN MUISTISAIRAAN LÄÄKKEETÖN HOITO

LÄÄKKEETÖN HOITO

Lääkkeetön hoito tarkoittaa hoitomuotoja, joissa ei käytetä lääkkeitä, esimerkiksi kuntoutus ja ympäristön muokkaaminen hoidettavalle sopivaksi. On hyvä muistaa tasapainoinen ravitsemus ja nestehoito, lepo, liikunta sekä hygienia. Hoidossa tärkeää on tunnistaa tekijät, jotka aiheuttavat esimerkiksi muistisairaalla käytösoireita, jolloin niitä osataan välttää. (Muistiliitto, n.d.) Lääkkeetön hoito on myös psykososiaalisia ja psykofyysisiä keinoja ja tukimuotoja. Lääkkeetön hoito ei kuitenkaan korvaa lääkehoitoa. (Parisod ym., 2019, s. 7.)

Muistisairauksien aiheuttamissa käytösoireissa, lääkkeetön hoito on ensisijaista. Potilaan omaisia tulisi ohjata ja tiedostaa käytösoireista, sillä heillä voi olla potilaaseen rauhoittava vaikutus. Hoitohenkilökunnan osaamisella on suuri merkitys käytösoireisen hoidossa, siksi heidän kouluttamisensa olisi tärkeää. Lääkkeettömiä hoitokeinoja voi toteuttaa myös ryhmämuodossa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2023.)

AGGRESSIIVISUUDEN LÄÄKKEETTÖMIÄ HOITOKKEINOJA

- Huolehdi muistisairaahan perushoidosta, kuten hygieniasta, ravitsemuksesta, levosta ja liikunnasta
- Riittävä uni ja lepo
- Turvallinen ja mieluisa ympäristö
- Poista aggressiivisuutta aiheuttavat asiat, jos mahdollista
- Rauhoittava musiikki
- Lämmin suihku

- Lukeminen ja kuuntelu
 - Positiiviset ajatukset
 - Kevyt kosketus
 - Säännölliset päivärytmit
 - Vältä tarpeetonta rajoittamista
 - Huomioi muistisairaahan kipuisuus
 - Aktiviteetit ja virikkeet
 - Hyvä kommunikointi ja potilasohjaus
 - Hellävaraisuus
 - Sanallinen tuki
 - Huomioi muistisairaahan henkilökohtaiset asiat
-

LÄHTEET

Hankonen, R. (2021). Kohtaamisen taitoa voi opetella. *Tehy-lehti*, 2021(1).
<https://www.tehylehti.fi/fi/tyoelama/kohtaamisen-taitoa-voi-opetella>

Josefsson K., Sinervo T., Vehko T. (2018). Mikä selittää hoitajiin kohdistuvaa väkivaltaa vanhustenhuollossa? *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, Helsinki.

Muistisairaudet. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Societas Gerontologica Fennican, Suomen Geriatri -yhdistyksen, Suomen Neurologisen Yhdistyksen, Suomen Psykogeriatrisen Yhdistyksen ja Suomen Yleislääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2021 (viitattu 11.5.2023). Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi

Parisod, H., Haapala, O., Koskenniemi, J., Okkonen, E., Saarnio, R. & Tuomikoski, A. (2019). Muistisairaahan henkilön päivittäistoiminnoista suoriutumisen tukeminen - Lääkkeettömät menetelmät hoitotyössä. Haettu 12.5.2023 osoitteesta https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/12/hoitosuositus-muistisairaat.pdf?gl=1*3tbmq*up*MQ..*ga*MjA1OTQxNDkxNC4xNjgzODczNDEz*_ga_TH4NY866ZK*MTY4Mzg3MzQxMi4xLjAuMTY4Mzg3MzQxMi4wLjAuMA..

Terveyskylä.fi. (2023). Muistisairaahan käytösoireiden lääkkeetön hoito. Haettu 21.9.2023 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/aivotalo/aivosairaudet/muistisairaudet/muistisairauksien-hoito/muistisairaahan-k%C3%A4yt%C3%B6soireiden-l%C3%A4%C3%A4kkeet%C3%B6n-hoito>